

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНИ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ
КАФЕДРА СОЦІАЛЬНИХ І ГУМАНІТАРНИХ ДИСЦИПЛІН

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

СОЦІОЛОГІЯ

за освітньо-професійною програмою – «Екстремальна та кризова психологія»
назва освітньої програми

підготовки за першим (бакалаврським) рівнем вищої освіти
найменування освітнього ступеня

у галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки»
код та найменування галузі знань

за спеціальністю 053 «Психологія»
код та найменування спеціальності

мова навчання – українська

Рекомендовано кафедрою соціальних і гуманітарних дисциплін на
2025- 2026 навчальний рік.
Протокол від «25» серпня 2025 року № 1.

Силабус розроблений відповідно до Робочої програми навчальної дисципліни
«Соціологія»

Загальна інформація про дисципліну

1. Анотація дисципліни

Основною метою освоєння навчальної дисципліни «Соціологія» є ознайомлення студентів з концептуальними основами соціології як сучасної комплексної фундаментальної науки про суспільство. В ході вивчення навчальної дисципліни створюються умови для придбання знань і умінь з осмислення соціальних явищ і процесів, соціальної структури суспільства; для формування уявлень про можливості соціологічного дослідження у вивченні суспільства; для розвитку здатності до самостійного аналізу та використанню соціологічних знань у професійній діяльності та повсякденній практиці.

Інформація про науково-педагогічного(них) працівника(ів)

Загальна інформація	Тетяна ЧУБІНА, завідувач кафедри соціальних і гуманітарних дисциплін ННІ цивільного захисту Національного університету цивільного захисту України, доктор історичних наук, професор, заслужений працівник освіти України
Контактна інформація	м. Черкаси, вул. Онопрієнка, 8, Центр українсько-польських освітніх інновацій
E-mail	chubina_tetiana@nuczu.edu.ua
Наукові інтереси	історія України, становище та розвиток національних меншин в іноетнічному середовищі, проблема міжнаціональних відносин та механізми формування національних діаспор, вибори та виборчі процеси, роль особи в історії, історія магнатського роду Потоцьких, причини девіації у молодіжному середовищі.
Професійні здібності	здатність робити навчальний матеріал доступним; творчість у роботі; вольовий вплив на здобувачів; здатність організувати колектив здобувачів; педагогічний такт; здатність зв'язати навчальний предмет з професійною діяльністю; спостережливість; педагогічна вимогливість.
Наукова діяльність за освітнім компонентом*	доктор історичних наук 00.07.01 «Історія України». Автор та співавтор 50 колективних монографій, понад 450 наукових фахових публікацій у вітчизняних та міжнародних виданнях

Час та місце проведення занять з дисципліни

Аудиторні заняття з навчальної дисципліни проводяться згідно затвердженого розкладу.

Консультації з навчальної дисципліни проводяться протягом семестру

у перший та третій понеділок кожного місяця з 14.00 до 15.00 в кабінеті завідувача кафедри. У разі додаткової потреби здобувача в консультації час погоджується з викладачем

Метою викладання навчальної дисципліни «Соціологія» є: формування у здобувачів вищої освіти соціологічного мислення і соціологічної культури, які виступають ознаками зрілості громадянина і суспільства, вміння використовувати отримані ними соціологічні знання в діяльності на засадах академічної доброчесності та недопущення корупції в освітньому середовищі.

Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Форма здобуття освіти	
	очна (денна)	заочна (дистанційна)
Статус дисципліни	<i>обов'язкова</i>	<i>обов'язкова</i>
Рік підготовки	2025-2026	2025-2026
Семестр	3-й	2-й
Обсяг дисципліни:		
- в кредитах ЄКТС	3,5	3,5
- кількість модулів	1	1
- загальна кількість годин	105 год.	105 год.
Розподіл часу за навчальним планом:		
- лекції (годин)	24 год.	4 год.
- семінарські заняття (годин)	26 год	2
- МКР (годин)	2	
- самостійна робота (годин)	53 год.	99 год.
- підсумковий контроль	іспит	іспит

Передумови для вивчення дисципліни

Для якісного вивчення навчальної дисципліни «Соціологія» є успішне вивчення насамперед предметів гуманітарного спрямування під час навчання. Міждисциплінарні зв'язки: вивчення навчальної дисципліни ґрунтуються на знаннях, отриманих з *попередньо вивчених дисциплін (пререквізити)*, зокрема, «Історії та культури України», «Загальної психології», «Гендерної психології». Навчальний матеріал, який вивчається дисципліною «Соціологія» використовується під час *наступного вивчення таких дисциплін (постреквізити)*, як: «Вікова психологія», «Психологія масової поведінки».

Результати навчання та компетентності з дисципліни

Відповідно до освітньої програми «Екстремальна та кризова психологія» вивчення навчальної дисципліни повинно забезпечити:

- досягнення здобувачами вищої освіти таких результатів навчання:

Програмні результати навчання	ПРН
Аналізувати і прогнозувати суспільні явища й процеси, знати нормативно-правові засади забезпечення пожежної безпеки, питання правового регулювання забезпечення пожежної безпеки об'єктів і територій.	ПРН03.
Самостійно визначати закономірності і аналізувати суспільні процеси, що відбувалися у минулому та відбуваються нині, розуміти їх зв'язки та проводити історичні паралелі.	ПРН 37.

- формування у здобувачів вищої освіти наступних компетентностей:

Програмні компетентності (загальні та професійні)	ЗК, СК
Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.	ЗК1
Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя	ЗК2

Програма навчальної дисципліни

Тема 1. Соціологія як наука. Предмет, структура та функції соціології.

Тема 2. Становлення і розвиток соціології. Зародження соціологічної думки в Україні.

Тема 3. Суспільство: сутність, типи, тенденції розвитку та соціальна структура.

Тема 4. Соціальна взаємодія, соціальні відносини та соціальний контроль.

Тема 5. Соціологія девіантної поведінки.

Тема 6. Соціальні інститути та соціальні організації.

Тема 7. Соціологія сім'ї.

Тема 8. Особистість у системі соціальних зв'язків.

Тема 9. Соціологія молоді.

Тема 10. Культура як соціальний феномен.

Тема 11. Соціологія штучного інтелекту.

Тема 12. Українське суспільство в умовах війни.

Модульна контрольна робота

Іспит

Розподіл дисципліни у годинах за формами організації освітнього процесу та видами навчальних занять (заочна (дистанційна) форма):

Назви модулів і тем			Очна (денна)форма					
		усього		у тому числі				
			лекції	семінарські заняття	практичні заняття	лабораторні	самостійна робота	поточний контроль
	5-й семестр							
Тема 1. Соціологія як наука. Предмет, структура та функції соціології.		9	2	2			5	
Тема 2. Становлення і розвиток соціології. Зародження соціологічної думки в Україні.		9	2	2			5	
Тема 3. Суспільство: сутність, типи, тенденції розвитку та соціальна структура.		9	2	2			5	
Тема 4. Соціальна взаємодія, соціальні відносини та соціальний контроль.		9	2	2			5	
Тема 5. Соціологія девіантної поведінки.		9	2	2			5	
Тема 6. Соціальні інститути та соціальні організації.		8	2	2			4	
Тема 7. Соціологія сім'ї.		8	2	2			4	
Тема 8. Особистість у системі соціальних зв'язків.		8	2	2			4	
Тема 9. Соціологія молоді.		8	2	2			4	
Тема 10. Культура як соціальний феномен.		8	2	2			4	

Тема 11. Соціологія штучного інтелекту.	8	2	2			4	
Тема 12. Українське суспільство в умовах війни.	10	2	4			4	
Підсумкова модульна (контрольна) робота	2		2				
Разом за модулем	105	24	28			53	
Разом	105	24	28			53	

Назви модулів і тем		усь ого	заочна (дистанційна) форма					
			лекції	у тому числі				
				семіна рські заняття	прак тичн і заня ття	лабор аторн і	самості йна робота	пото чни й конт роль
	5-й семестр							
Тема 1. Соціологія як наука. Предмет, структура та функції соціології.		10	2				8	
Тема 2. Становлення і розвиток соціології. Зародження соціологічної думки в Україні.		8					8	
Тема 3. Суспільство: сутність, типи, тенденції розвитку та соціальна структура.		8					8	
Тема 4. Соціальна взаємодія, соціальні відносини та соціальний контроль.		8					8	
Тема 5. Соціологія девіантної поведінки.		8					8	
Тема 6. Соціальні інститути та соціальні організації.		8					8	
Тема 7. Соціологія сім'ї.		8					8	
Тема 8. Особистість у системі соціальних зв'язків.		9					9	

Тема 9. Соціологія молоді.	9					9	
Тема 10. Культура як соціальний феномен.	9					9	
Тема 11. Соціологія штучного інтелекту.	8					8	
Тема 12. Українське суспільство в умовах війни.	10	2				8	
Підсумкова модульна (контрольна) робота	2		2				
Разом за модулем	105	4	2			99	
Разом						99	

Теми семінарських занять збігаються із назвами тем програми навчальної дисципліни.

Теми практичних занять
(не передбачено навчальним планом).

Теми лабораторних занять
(не передбачено навчальним планом).

Орієнтовна тематика індивідуальних завдань

Індивідуальні завдання можуть виконуватись здобувачами як під час семінарських занять, так і під час самостійної роботи. Формами виконання індивідуальних завдань є: написання рефератів, есе, розроблення презентаційних матеріалів, написання тез-доповідей та репрезентація їх на студентських конференціях, підготовка результатів власних досліджень тощо.

1. Дискусії в соціологічній науці про предмет соціології.
2. Типи соціальних законів.
3. Категорії та поняття в соціології.
4. Основні риси, що характеризують риси соціального.
5. Соціологізм Е. Дюркгейма.
6. Теорія соціальної дії М. Вебера.
7. Становлення західноєвропейської соціологічної думки. Позитивізм Огюста Конта.
8. Найбільш впливові напрями соціології XX століття.
9. Суспільство: механізми розвитку та руйнування.
10. Соціологія війни, як галузь соціологічного знання.
11. Рівень престижності вашої майбутньої професії та перспективи його

змін.

12. Причини та вияви дисфункції соціальних інститутів.
13. Трансформація системи соціальних інститутів в сучасній Україні.
14. Роль соціалізації у становленні особистості.
15. Вплив цінностей особистості на її соціальну активність.
16. Соціальні регулятори поведінки людини.
17. Духовність – це те, що робить людину людиною.
18. Кризові явища у вітчизняній культурі як соціальний феномен.
19. Наука і культура як найважливіші компоненти духовного життя суспільства.
20. Конфлікти у молодіжному середовищі.
21. Розвиток соціології конфлікту в Україні.
22. Шляхи та способи подолання міжособистісних конфліктів.
23. Умови ненасильницького вирішення міждержавних конфліктів.
24. Об'єкт, предмет та функції «соціології війни».
25. Ресоціалізація особистості та її проблеми в умовах трансформації суспільства.
26. Соціологічні теорії Г. Сковороди.
27. Соціальна активність особистості та її роль як об'єкта та суб'єкта суспільних відносин на шляху модернізації українського суспільства і входу України у Європейський Союз та світовий простір.
28. Вплив соціальних чинників на соціалізацію особистості.
29. Міжконфесійні протиріччя і процеси національної консолідації.
30. Соціологічне та соціальне дослідження.
31. Вибірка у соціологічному дослідженні.
32. Соціометричний метод.
33. Середній клас, його роль у стабілізації соціальної системи.
34. Соціальна мобільність.
35. Види соціальних структур. Маргіналізація.
36. Соціальна спільнота та її види як складової соціальної системи.
37. Наука і культура як найважливіші компоненти духовного життя суспільства.
38. Виникнення і розвиток соціології як окремої науки.
39. Розвиток соціальних знань в Стародавньому світі.
40. Органіцистські погляди Г. Спенсера.
41. Особливості формування та джерела розвитку української соціологічної думки.
42. Соціологічні ідеї у творчості М. Драгоманова.
43. Генетична соціологія М. Грушевського.
44. Соціологія еліти В. Липинського.
45. Соціологічні погляди І. Франка.
46. Сім'я як об'єкт дослідження соціології.
47. Функції сім'ї. Проблема стабільності сім'ї.
48. Умови, засоби, механізми і методи вирішення конфлікту.
49. Соціологія освіти.

Форми та методи навчання і викладання

Вивчення навчальної дисципліни реалізується **в таких формах**: навчальні заняття за видами, виконання індивідуальних завдань, консультації, контрольні заходи, самостійна робота.

В навчальній дисципліні використовуються такі методи навчання і викладання:

- методи навчання за джерелами набуття знань:
словесні методи навчання (лекція, пояснення, бесіда, інструктаж);
наочні методи навчання (ілюстрація, демонстрація, спостереження).
- методи навчання за характером логіки пізнання: аналітичний; синтетичний; індуктивний; дедуктивний;
- методи навчання за рівнем самостійної розумової діяльності тих, хто навчається: проблемний виклад; частково-пошуковий; дослідницький;
- інноваційні методи навчання: робота з навчально-методичною літературою та відео метод; навчання з використанням технічних ресурсів; інтерактивні методи; методи організації навчального процесу, що формують соціальні навички;
- науково-дослідна робота;
- самостійна робота.

Засоби оцінювання

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання є: іспит, презентації результатів виконаних завдань, виконання тестових завдань, написання тез-доповідей, наукових статей, виступи на наукових заходах.

Критерії оцінювання результатів навчання

Оцінювання рівня навчальних досягнень здобувачів з навчальної дисципліни здійснюється відповідно до Положення про організацію освітнього процесу в Національному університеті цивільного захисту України за 100-бальною шкалою.

Форми поточного та підсумкового контролю

Поточний контроль проводиться у формі фронтальне та індивідуальне опитування, проведення термінологічних диктантів, виконання письмових завдань, практичних ситуацій, контрольної роботи тощо.

Підсумковий контроль проводиться у формі іспиту.

Розподіл балів, які отримують здобувачі, за результатами опанування навчальної дисципліни, формою підсумкового контролю якого є:

- *іспит*

Розподіл балів														Сума балів за дисципліну 100
T1.	T2.	T3.	T4.	T5.	T6.	T7.	T8.	T9.	T10.	T11.	T12.	Інд. Завд.	МКР	Іспит
до 5	до 5	до 5	до 5	до 5	до 5	до 5	до 5	до 5	до 5	до 5	до 5	до 10	до 15	15

Поточний контроль.

Поточний контроль проводиться на кожному семінарському занятті. Він передбачає оцінювання теоретичних знань та практичних умінь здобувачів вищої освіти із зазначеної теми (у тому числі, самостійно опрацьованого матеріалу).

Критерії поточного оцінювання знань здобувачів на семінарському занятті дисципліни здійснюється в діапазоні від 0 до 5 балів:

5 балів – завдання виконане в повному обсязі, відповідь вірна, наведено переконливу аргументацію.

3-4 бали – завдання виконане, але обґрунтування відповіді недостатнє, допущені незначні помилки.

1-2 бали – завдання виконане частково, допущені значні помилки.

0 балів – завдання не виконане.

Викладачем оцінюється повнота розкриття питання, цілісність, системність, логічна послідовність, вміння формулювати висновки, акуратність оформлення письмової роботи, самостійність виконання.

Підсумкова модульна робота є складовою підсумкового контролю і здійснюється через проведення аудиторної письмової роботи по завершенню курсу.

Кожен варіант модульної контрольної роботи складається з десяти тестових завдань та одного ситуаційного завдання. Відповіді на поставленні завдання повинні відображати вільне володіння обсягом матеріалу, передбаченим програмою, зокрема, вміти застосовувати його на практиці (у вигляді наведення власних прикладів), оцінювати факти, явища, вільно висловлювати власні думки, самостійно оцінювати різноманітні явища та факти, виявляючи особисту позицію що до них, вміло використовувати міжпредметні зв'язки.

Критерії оцінювання знань здобувачів при виконанні контрольних робіт (оцінюється в діапазоні від 0 до 20 балів):

Тестові завдання: вага одного правильно вирішеного тестового завдання становить 1 бал, максимальна кількість балів за правильне вирішення усіх тестових завдань становить 10 балів.

Ситуаційне (творче) завдання: максимальна кількість балів за вирішення ситуаційного завдання становить 10 балів. При вирішенні даного завдання оцінюється особиста позиція на проблемну ситуацію (3 бали), самостійність її вирішення (3 бали) та творчий підхід (4 бали).

Підсумковий контроль успішності проводиться з метою оцінки результатів навчання на завершальному етапі, проводиться у формі іспиту.

Кожен варіант підсумкового контролю складається з трьох завдань. Відповіді на поставленні завдання повинні відображати вільне володіння обсягом матеріалу, передбаченим програмою, зокрема, вміти застосовувати його на практиці (у вигляді наведення власних прикладів, розв'язання соціальних ситуацій тощо), оцінювати факти, явища, вільно висловлювати власні думки, самостійно оцінювати різноманітні явища та факти, виявляючи особисту позицію що до них, вміло використовувати міжпредметні зв'язки.

Критерії оцінювання знань здобувачів на підсумковому контролі (оцінюється від 0 до 15 балів):

40 балів – здобувач в повному обсязі володіє навчальним матеріалом, глибоко та всебічно розкрив поставлені завдання;

12-15 балів – здобувач достатньо повно володіє навчальним матеріалом, в основному розкрив зміст поставлених завдань. При наданні відповіді на деякі питання не вистачає достатньої глибини та аргументації, при цьому є несуттєві неточності та незначні помилки;

8-11 балів – здобувач в цілому володіє навчальним матеріалом, але без глибокого всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, допускаючи при цьому окремі суттєві неточності та помилки;

1-7 балів – здобувач частково володіє навчальним матеріалом, відповіді загальні, допущено при цьому суттєві помилки;

0 балів – здобувач не володіє навчальним матеріалом та не в змозі його викласти, не розуміє змісту поставлених завдань.

У разі не згоди із результатом підсумкового контролю або порушенням процедури його проведення здобувач має право на їхнє оскарження. Порядок такого оскарження викладений у Положенні про організацію освітнього процесу в Національному університеті цивільного захисту України.

Оцінювання самостійної роботи. Результати самостійної роботи спеціально не оцінюються, але виявляються під час діагностики знань з навчальної дисципліни. Навчальний матеріал дисципліни, засвоєний у процесі самостійної роботи, виноситься на підсумковий контроль, передбачений робочим навчальним планом, разом з іншим навчальним матеріалом дисципліни і оцінюється за критеріями відповідного підсумкового контролю.

Оцінювання індивідуальних завдань здійснюється під час поточного контролю теми на відповідному аудиторному занятті. Оцінювання тем, які виносяться лише на самостійну роботу і не входять до тем аудиторних занять, контролюється під час модульного та підсумкового контролів. Оцінювання завдань індивідуальної роботи дисципліни здійснюється в діапазоні від 0 до 10 балів, і залежать від форми виконання індивідуального завдання, наприклад:

Реферат, доповідь: 3 бали – у роботі здобувачі правильно виокремили основні положення з різних джерел, логічно та структурно об'єднали їх, коротко проаналізували та зробили ґрунтовні узагальнюючі висновки. Дотримано усі вимоги щодо структурної побудови роботи. Робота містить список

використаної літератури, що включає вітчизняні та іноземні літературні джерела;

2 бали – у роботі здобувачі в цілому правильно виокремили основні положення кожного з джерела, але не зробили їх відповідного аналізу та узагальнюючих висновків. Дотримано більшість вимог щодо структурної побудови роботи. Робота містить список використаної літератури, що складається лише з вітчизняних літературних джерел;

1 бал – у роботі здобувачі фрагментарно виокремили основні положення кожного з джерела, не зробили їх відповідного аналізу та узагальнюючих висновків. Не дотримано вимог щодо структурної побудови роботи. Список використаної літератури оформлений не вірно або відсутній;

0 балів – завдання не виконано або у роботі виявлено факти академічної недоброчесності.

Підготовка огляду певної наукової проблеми/аналізу ситуації:

5 балів – робота виконана у повному обсязі із чітким дотриманням визначеної структури. Робота містить ґрунтовний аналіз, висновки та рекомендації з порушеної проблеми;

4 бали – робота виконана у повному обсязі із дотриманням визначеної структури за виключенням деяких елементів. Робота містить аналіз, висновки та рекомендації з порушеної проблеми;

3 бали – робота виконана частково із дотриманням визначеної структури, що містить більшість необхідних елементів. Робота містить поверхневий аналіз, висновки та окремі рекомендації з порушеної проблеми;

2 бали – робота виконана частково. Структура роботи недотримана. Робота містить поверхневий аналіз, окремі висновки. Рекомендації з порушеної проблеми відсутні;

1 бал – робота виконана на рівні окремих фрагментів. Структура роботи недотримана. Робота містить поверхневий аналіз, висновки зроблені не вірно. Рекомендації з порушеної проблеми відсутні;

0 балів – завдання не виконано або у роботі виявлено факти академічної недоброчесності.

Есе: 3 бали – **здобувач** створює оригінальний за думкою та оформленням письмовий твір відповідно до навчальної ситуації; повно, висвітлює тему; вправно формулює тезу; аналізує різні погляди на той самий предмет, наводить доречні аргументи, використовує набуту з різних джерел інформацію для розв'язання певних психологічних проблем; приклади переконливі, конкретизовані; цілісний, послідовний і несуперечливий розвиток думки (логічність і послідовність викладу); висновок відповідає запропонованій темі й органічно випливає зі сформульованої тези, аргументів і прикладів;

2 бали – **здобувач** самостійно будує послідовний, повний, логічно викладений текст; формулює тезу, що відповідає запропонованій темі; загалом розкриває тему, висловлює основну думку; наводить доречні аргументи; висновок відповідає запропонованій темі; у роботі виявлені недоліки за двома показниками: тезу чітко не сформульовано, відсутність виразної особистісної позиції, належної її аргументації;

1 бал – побудований текст характеризується фрагментарністю; сформульована теза не відповідає запропонованій темі; наведені аргументи не є доречними; прикладів немає або вони не є доречними;

0 балів – завдання не виконано або у роботі виявлено факти академічної недобросовісності.

Групова презентація: 3 бали – усі ідеї подані таким чином, що демонструють глибокі знання здобувачів про предмет дослідження і здатність мислити логічно. Тема презентації чітко визначена і добре розроблена. Презентація має зрозумілу і логічну структуру, організована. Дотримані прийняті норми культури презентації, автори творчо підійшли до її оформлення. Робота не переобтяжена текстом. Наявні гіперпосилання працюють коректно. Усі учасники групи беруть активну участь у висвітленні презентації;

2 бали – більша частина ідей подані таким чином, що демонструють значні знання здобувачів про предмет дослідження і здатність мислити логічно. Тема презентації доволі чітко визначена і задовільно розроблена. Презентація має зрозумілу і логічну структуру, у достатній мірі організована. Дотримані прийняті норми культури презентації. Робота дещо переобтяжена текстом, що ускладнює її сприйняття. Наявні гіперпосилання працюють. Переважна більшість учасників групи беруть участь у висвітленні презентації;

1 бал – більшість ідей у презентації виражені нечітко. Тема визначена нечітко і розроблена з помилками. Презентація має порушену структуру або взагалі її не має. Зустрічається багато порушень прийнятих норм культури проведення презентації. Окремі учасники групи або лише один з них може пояснити викладені ідеї;

0 балів – завдання не виконано або у роботі виявлені факти академічної недобросовісності;

Проектна діяльність: 5 балів – робота виконана у повному обсязі на актуальну та практично значущу тему. Наявний творчий підхід до вирішення проблеми. У роботі правильно визначено об'єкт та предмет дослідження. Обґрунтовано використано доцільні методи. Містяться відповідні висновки з якісними і кількісними даними. Презентація проекту містить необхідний ілюстраційний матеріал, доповідач вільно орієнтується у поданому матеріалі, відповідає на поставлені запитання;

4 бали – робота виконана у повному обсязі на актуальну та практично значущу тему. У роботі правильно визначено об'єкт та предмет дослідження. Доцільно використано методи. Містяться відповідні висновки. Презентація проекту містить необхідний ілюстраційний матеріал, доповідач орієнтується у поданому матеріалі, відповідає на поставлені запитання з незначними помилками;

3 бали – робота виконана. У роботі визначено об'єкт та предмет дослідження, що потребують уточнення. Доцільно використано методи. Містяться відповідні висновки. Презентація проекту містить ілюстраційний матеріал, дещо перевантажений текстом, доповідач переважно орієнтується у поданому матеріалі, відповідає на поставлені запитання з помилками.

2 бали – робота виконана частково. У роботі невірно визначено об'єкт та предмет дослідження. Використані методи переважно вжито доцільно. Містяться часткові

висновки. Презентація проекту перевантажена текстом, доповідач слабо орієнтується у поданому матеріалі, відповідає на поставлені запитання з грубими помилками;
1 бал – робота виконана на рівні окремих фрагментів. У роботі невірно визначено об'єкт та предмет дослідження або вони відсутні. Використані методи недоцільні. Містяться часткові висновки. Презентація проекту відсутня, доповідач не орієнтується у поданому матеріалі;
0 балів – завдання не виконано або у роботі виявлені факти академічної не доброчесності.

Перелік теоретичних питань для підготовки до іспиту:

1. Особливості предмета й об'єкта соціології як науки.
2. Структура соціологічної системи знань, функції соціології.
3. Місце соціології в системі суспільствознавства, її зв'язок з іншими соціо-гуманітарними науками.
4. Методи, категорії, закони соціології.
5. Значення соціології для розв'язання соціально і політичних проблем модернізації українського суспільства.
6. Соціально-культурні та наукові передумови виникнення соціології як науки.
7. Зародження і розвиток суспільно-політичних теорій у Стародавньому світі.
8. Погляди на суспільство в епоху Середньовіччя.
9. Соціальні теорії Відродження.
10. Розвиток соціального знання у Новий час.
11. О. Конт у становленні науки соціологія.
12. Соціологічна теорія Г. Спенсера.
13. Соціологічна теорія Е. Дюркгейма.
14. Теорія соціальної дії та ідея «розуміючої соціології» М. Вебера.
15. Формальна соціологія Г. Зиммеля.
16. Інтегральна соціологія П. Сорокіна.
17. Структурний функціоналізм. Т. Парсонс.
18. Основні напрями сучасної зарубіжної соціології.
19. Розвиток соціологічних теорій в Україні.
20. Формування соціально-політичної думки в Україні у XIX-XX ст.
21. Суспільство, основні ознаки та типи суспільства.
22. Соціальна спільнота та її види як складової соціальної системи.
23. Види соціальних структур. Маргіналізація.
24. Соціальна група як суб'єкт суспільного життя. Види соціальних груп.
25. Соціальні інститути, їх види та функції.
26. Соціальна дія та соціальна взаємодія як складники соціального процесу.
27. Соціальна структура суспільства, її головні елементи.
28. Теорія соціальної стратифікації.
29. Типи стратифікаційних систем. Закрита та відкрита соціальна стратифікація.

30. Особливості стратифікації українського суспільства.
31. Соціальна мобільність. Аскрипція, досягнення.
32. Соціальні процеси, їх класифікація.
33. Соціальний статус та соціальна роль особистості.
34. Програма соціологічного дослідження.
35. Соціологічне дослідження, його етапи та функції.
36. Характеристика методів соціологічного дослідження.
37. Види соціологічного дослідження.
38. Анкетування, вимоги до складання анкетних питань.
39. Соціометрія та її роль у вивченні міжособистих відносин.
40. Природа, класифікація і функції соціального конфлікту.
41. «Соціальний експеримент» та вимоги до його проведення.
42. Метод соціологічного опитування та його види.
43. Роль «середнього класу» у стабілізації соціальної системи.
44. Особистість як предмет соціологічного вивчення.
45. Поняття та структура особистості.
46. Соціальна типологія та структура особистості.
47. Соціальний статус особистості.
48. Соціалізація особистості. Основні етапи.
49. Соціальні потреби та соціальні інтереси особистості як спонукальні мотиви соціальної дії.
50. Соціологія девіантної поведінки.
51. Соціальна активність особистості та її роль як об'єкта та суб'єкта суспільних відносин на шляху модернізації українського суспільства і входження України у Європейський Союз та світовий простір.
52. Вплив соціальних чинників на соціалізацію особистості.
53. Ресоціалізація особистості та її проблеми в умовах трансформації суспільства.
54. Соціологія війни, як галузь соціологічного знання.
55. Об'єкт, предмет та функції «соціології війни».
56. Методологія досліджень соціології війни, її основні напрями та ключові проблеми.
57. Характеристика соціологічного спостереження.
58. Розвиток соціологічної теорії Г. Сковороди.
59. Закони прикладної соціології.
60. Метод аналізу документів.

Політика викладання навчальної дисципліни

1. Активна участь в обговоренні навчальних питань, попередня підготовка до семінарських та практичних занять за рекомендованою літературою, якісне і своєчасне виконання завдань.
2. Сумлінне виконання розкладу занять з навчальної дисципліни (здобувачі вищої освіти, які запізнилися на заняття, до заняття не допускаються).
3. Здобувач вищої освіти має право дізнатися про свою кількість накопичених балів у викладача навчальної дисципліни та вести власний облік цих балів.

4. На занятті не дозволяється користуватися мобільним телефоном, планшетом чи іншими мобільними пристроями під час заняття без дозволу науково-педагогічного працівника;

5. При виконанні індивідуальної (самостійної) роботи здобувач зобов'язаний дотримуватись політики академічної доброчесності. У разі виявлення фактів порушення політики здобувач несе відповідальність згідно «Кодексу академічної доброчесної НУЦЗ України».

Рекомендовані джерела інформації

Стандарти вищої освіти України, освітньо-професійні програми

1. Стандарт вищої освіти України із галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки, спеціальності 053 «Психологія» для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти. Затверджено та введено в дію наказом Міністерства освіти і науки України від 24.04.2019 р. № 565 (зі змінами).
2. Освітньо-професійна програма «Екстремальна та кризова психологія» для підготовки за першим (бакалаврським) рівнем вищої освіти в галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» за спеціальністю 053 «Психологія». Черкаси: НУЦЗ України.

Базова література

1. Горlach Н.Л., Кремень В.М. Соціологія. Підручник. К: Центр навчальної літератури. 2019.
2. Городяненко В. Г. Соціологія. Підручник. За ред. Проф. В. Г. Городяненко. - 3-тє вид., перероблене доповнене. К., 2008.
3. Кизим М. О., Матюшенко І. Ю., Шостак І. В. Перспективи розвитку інформаційно-комунікаційних технологій і штучного інтелекту в економіках країн світу та України: монографія. Х. : ВД «Інжек», 2012.
4. Лапан Т. Д., Химович О. С., Черниш Н. Й. Російсько-українська війна: теорія та практика соціологічного осмислення. *Український соціум*. 2022. № 3 (82). С. 28–51.
5. Пилипенко В. Соціальний діалог і трансформаційні зміни в Україні. К.: Ін-т соціології НАН України, 2018.
6. Підлісний М. М., Шубін В. І. Молодь як об'єкт соціологічного аналізу: монографія. Дніпропетровськ: ДДФА, 2011.
7. Підлісний М. М., Шубін В.І. Філософі цінностей: історія і сучасність Дніпро: Дніпроп. держ. унів. внутр. справ, Ліра ЛТД, 2017.
8. Підлісний М. М. Аксіологія. Вибрані етюди: монографія Дніпро: ЛПРА, 2019.
9. Сірий Є. В. Соціологія: загальна теорія та методологія, історія розвитку, спеціальні та галузеві теорії. К., 2009.
10. Соціологічна енциклопедія / укладач В. Г. Городяненко. К.: Академвидав, 2008.
11. Соціологія молоді: навч. посібник. К. Ю. Богомаз, І.І. Мачуліна, Л. М. Сорокіна. Дніпродзержинськ: ДДТУ, 2011.

12. Стан сучасного українського суспільства: цивілізаційний вимір: зб. наук. пр. / О. Г. Злобіна, Н. В. Костенко та ін. К.: Ін-т соціології НАН України, 2017.
13. Українське суспільство: що знаємо, чого не знаємо і чого уникаємо? К.: Ін-т соціології НАН України, 2017. – 152с.
14. Українське суспільство в умовах війни. 2022 : кол. моногр. / С. Дембіцький, О. Злобіна, Н. Костенко та ін.; за ред. члена-кор. НАН України, д.філос.н. Є. Головахи, д.соц.н. С. Макеєва. Київ : Ін-т соціології НАН України, 2022.
15. Черниш Н. І. Соціологія. Підручник за рейтингово модульною системою. 5-те, вид., перероблене і доповнене. К., 2009.
16. Черниш Н. Й. Особливості розвитку української соціології в умовах російсько- української війни. *Український соціум*. 2022. № 4 (83). С. 9–27.
17. Czubina T. Socjologia: adaptacyjny kurs wykładów w ramach programu Erasmus+. Czerkasy: CIBP imienia Bohaterów Czarnobyla NUOCU, 2021.
18. Чубіна Т. Соціологія: курс лекцій. Черкаси: АПБ імені Героїв Чорнобиля, 2012.
19. Шаров С. В. Сучасний стан розвитку штучного інтелекту та напрямки його використання. 2023. С. 136-144. Режим доступу: http://obrii.org.ua/usec/storage/article/Sharov_2023_136.pdf.
20. Шевченко А. І., Барановський С. В., Білокобильський О. В. Стратегія розвитку штучного інтелекту в Україні: монографія / за заг. ред. А. І. Шевченка. Київ: ІПШ, 2023.

Допоміжна література

1. Методологія і методи соціологічних досліджень в Україні: історія та сучасні проблеми. До 70-річчя В. Паніотто за наук. Ред.. В.С. Бакірова, Є.І. Головахи. К.: Ін-т соціології НАН України, 2017.
2. Болтівець С. Молодь як об'єкт ювенологічних досліджень. *Психологія і суспільство*. 2018. №4. С. 94-106.
3. Гусак Н., Чернобровкіна В., Чернобровкін В. та ін. Психосоціальна підтримка в умовах надзвичайних ситуацій: підхід резилієнс: навч.-метод. посіб. Київ: НаУКМА, 2017.

Інформаційні ресурси

1. Конституція України. К.: Преса України, 2014. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96%D0%B2%D1%80#Text>.
2. Масенко В. Психологічної допомоги потребують не менш як 60% українців МОЗ. Режим доступу: <https://www.the-village.com.ua/village/city/city-news/326709-psihologichnoyi-dopomogi-potrebuyut-ne-mensh-yak-60-ukrayintsiv-moz>
3. Овчар О., Больман С. Результати дослідження «Психічний стан українців під час війни проти Росії». Режим доступу: <https://drive.google.com/file/d/1hsNwEdq32p4a5aua24NIQpd61tiyY8mW/view>.
4. Про запобігання корупції: Закон України від 14.10.2014 р. № 1700-VII. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text>.

5. Про національну безпеку України: Закон України від 21.06.2018 р. № 2469-VIII. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text>.
6. Восьме загальнонаціональне опитування: психологічні маркери війни. Режим доступу: https://ratinggroup.ua/files/ratinggroup/reg_files/rg_ua_1200_psychomarkers_042022_v_press_0001.pdf
7. Вплив війни на психічне здоров'я – колосальний. Режим доступу: <https://ck-oda.gov.ua/novyny-cherkaskoyi-oblasti/vpliv-vijni-na-psixichne-zdorovya-kolosalnij/>.
8. В Україні презентували результати першого з початку повно-масштабної війни дослідження психологічного стану населення. Режим доступу: <https://moz.gov.ua/article/news/v-ukraini-prezentuvali-rezultati-pershogo-z-pochatku-povnomasshtabnoi-vijni-doslidzhennja-psihologichnogo-stanu-naselennja-->.
9. Понад 8,5 мільйона українців мають ризик психічних розладів через війну, Режим доступу: <https://acc.cv.ua/news/ukraine/ponad-8-5-milyona-ukrayinciv-mayut-rizik-psihichnih-rozladiv-cherez-viynu---vooz-87857>.

Розробник:

завідувач кафедри соціальних і гуманітарних дисциплін
доктор історичних наук, професор,
заслужений працівник освіти України

Тетяна ЧУБІНА